

Секція: Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку України на сучасному етапі

Строченко Наталія Іванівна

кандидат економічних наук, професор,

професор кафедри економіки

Сумський національний аграрний університет

м. Суми, Україна

Жмайлова Ольга Григорівна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри статистики,

аналізу господарської діяльності та маркетингу

Сумський національний аграрний університет

м. Суми, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ В РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ЕНДОГЕННОГО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Стратегія регіонального розвитку є важливим елементом політики держави, спрямованої на посилення конкурентоспроможності економіки держави та її регіонів, підвищення рівня добробуту населення та сприяння інтегрованості її простору. Вона має бути зорієнтована на просторовий ефект політичних дій і заходів, програм і бюджетів, служити певним фільтром, через який окремі види політики спрямовуються на конкретні території з метою досягнення оптимального (позитивного) ефекту та компліментарності заходів. В цих умовах особлива увага має бути приділена інструментам ендогенного регіонального розвитку та системи управління, досвіду формулювання та реалізації державної регіональної політики в Україні.

Міністерства, які є провідними органами в системі виконавчої влади щодо забезпечення впровадження державної політики у визначеній сфері

діяльності «заточеній» на свої питання, розробляють програми, які через свої управління зобов'язують регіони до їх виконання. Виходячи із поставлених завдань, регіони розвиваються як «близнята»: без врахування їх потреб, зацікавленості і зворотного з ними зв'язку. Однотипні потреби регіону, враховуючи його національну політику, не забезпечують особливостей і відмінностей від інших.

Проте, кожному регіону, як і людині, властиві свій характер, особливості й відмінності, можливості і потреби розвитку. Роль регіональних органів влади є найбільш комплексною – з одного боку, вони мають виконувати в своєму регіоні заходи, визначені та профінансовані центральним урядом, а з іншого, мають визначати власні пріоритети. Все це обумовило об'єктивну необхідність децентралізації влади і управління, реформування повноважень територіальної організації влади та місцевого самоврядування.

Основний напрям реформи передбачає не посилення управлінської вертикалі в регіонах, а формування «локальних центрів відповідальності» для впорядкування суспільного життя та забезпечення територіального економічного розвитку. При цьому, в регіонах відбувається розмежування повноважень державного управління та місцевого самоврядування.

Роль самоврядування зміцнюється через забезпечення самостійності прийняття управлінських рішень, їх раціоналізації та відповідальності на базовому рівні – рівні об'єднаних територіальних громад.

Права територіальних громад прописані Конституцією України (ст. 140-143) [1] у самому визначенні терміну «територіальна громада» та у Цивільному кодексі України [2], де окрім адміністративно-управлінських та соціальних питань окреслені господарсько-економічні завдання, такі як:

- управління майном, що є в комунальній власності;
- затвердження програм соціально-економічного розвитку (напевне з попередньою розробкою);

- встановлення місцевих податків і зборів відповідно до закону;
- створення, реорганізація та ліквідація комунальних підприємств, організацій і установ, а також здійснення контролю за їх діяльністю;
- створення комунальних підприємств, навчальних закладів, підприємницьких товариств, прийняття участі у їх діяльності на загальних підставах [2].

В управлінській системі місцевого самоврядування не може бути двох підсистем. В якості об'єкта і суб'єкта управління є одна – самоуправлінська.

Законодавчий базис, прийнятий за останні два роки, дав старт процесу добровільного об'єднання територіальних громад, проте необхідність створення спроможних територіальних громад вимагає часу.

Відповідно до затвердженої Методики [3], спроможна територіальна громада визначається за показниками, (які звичайно потребують уточнення і доповнення):

- власні доходи на 1 мешканця, грн.;
- рівень ротаційності бюджетів, %;
- капітальні видатки на 1 мешканця, грн.;
- питома вага податків на утримання апарату управління, %.

З огляду на те, що в умовах ринку сільські громади повинні створювати територіальне висококонкурентне виробництво та належний соціум села, пріоритетними завданнями для них мають бути:

- диверсифікація зайнятості;
- створення нових робочих місць у виробництві та невиробничій сфері;
- підвищення економічного розвитку кожного територіально адміністративного утворення за рахунок високопродуктивної праці. Такий підхід дасть змогу розв'язати проблеми створення соціального середовища в кожному населеному пункті та суттєво

зміцнити територіально - просторовий статус адміністративно-територіальних одиниць і регіонів країни загалом. Такі дії потребують чіткого визначення, перш за все, стратегії. А під її реалізацію – функціональних повноважень владних та самоврядних структур, які б забезпечили подолання кризових явищ у виробництві та розбудові соціальної сфери села і сільських територій.

Головний критерій спроможності і проблеми регіонального розвитку – це самозабезпеченість, економічна спроможність. Основним його показником має бути рівень отриманого внутрішнього прибутку та рівень підвищення добробуту і економічної зайнятості населення регіону.

Вибираючи економічну стратегію розвитку громада вибирає і політичну систему, і систему соціальних відносин, закладає систему цінностей і, навіть, формує напрями культурного розвитку. При цьому важливо знати оптимальність співвідношення потреб суспільства з можливостями сьогодення і найближчими та стратегічними перспективами.

Основою стратегії регіональної політики є створення кінцевого регіонального продукту. Він генерує додану вартість, тобто, величину, яка по своїй сумі є показником економічного розвитку, спроможності, стійкості регіону (додаткові робочі місця, заробітна плата і прибуток для розвитку громад).

Розмір доданої вартості між учасниками процесу може розподілятися в залежності від трудомісткості, важливості, ризикованості виробничого процесу. При цьому, кількість його учасників-партнерів може бути різною і залежатиме від «довжини» ланцюга створення доданої вартості, тобто, від можливості заключення і підписання угод вертикальних виробників.

Результатом партнерства на заключному етапі створення регіональної доданої вартості стануть отримані переваги, які будуть відображати економічну, екологічну та соціальну складову (табл.1)

Таблиця 1

**Партнерство по створенню регіональної доданої вартості –
переваги для регіонів**

Економічні переваги	Екологічні переваги	Соціальні переваги
Посилення зв'язку з купівельною спроможністю	Інтенсифікація регіональних матеріальних циклів	Громадське сприйняття партнерства по створенню додаткової вартості
Всебічне використання регіональних потенціалів та ресурсів	Скорочення транспортних маршрутів та навантаження на клімат	Посилення регіональної індивідуальності
Можливість розширення ринку	Підвищення цінності природи та навколишнього середовища	Можливість створення регіонального профілю
Створення високоякісної продукції	Поліпшення екологічного балансу	Підтримка культурної спадщини
Поліпшення регіональної конкурентоспроможності	Всебічна участь громадянського суспільства, регіональне управління
Збільшення зайнятості та доходів населення		Зміцнення регіонального соціального капіталу
Зростання регіональних податкових надходжень		Оновлення регіонального інноваційного потенціалу
Модернізація галузевої економічної структури		

Таким чином, не дивлячись на те, що на регіональному рівні все ще спостерігається недооцінювання ролі громад у загальній структурі економіки регіонів України, в основі реалізації стратегії їх розвитку передбачається створення кінцевого регіонального продукту та додаткової вартості за активної підтримки і співучасті населення. Важливими

складовими цього процесу стануть планування регіонального розвитку; визначення межі регіонального виробництва; визначення критичної точки виробництва (шляхом дослідження місткості ринку); позиціонування регіону та створення іміджу території. Окрім того, серед методів розвитку громад мають бути не саморегульовані – методи прямого регулювання держави в особливо важливих питаннях, таких як податково-бюджетна політика, грошово-кредитна. При цьому, держава має наразі визначити і впорядкувати взаємовідносини ОТГ з великим бізнесом і інші важливі питання.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1991 р. (зі змінами й доповненнями) / Офіційний вісник України від 01.10.2010 № 72/1. – С.15–71.
2. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 16.01.2003 №№ 40-44, зі змінами та доповненнями. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. – Законодавство України.
3. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 р. №214, зі змінами та доповненнями. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/214--2015-п>. – Законодавство України.
4. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 24 [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.